

mező- és erdőgazdasági birtokaikat is. Lehetővé tették, hogy az erőszakkal elidegenített üzletek, irodák, magánvagyonok és lakások eredeti tulajdonosaikhoz kerüljenek vissza. Külön rendelkezések szabályozták a zsidó vallás státusát és a felszabadulás előtt elbocsátott zsidó alkalmazottak és köztisztviselők helyzetét. Jogorvoslatot adtak bizonyos háború alatti házasságokkal és munkaszolgálatosok, deportáltak holtján nyilvánításával kapcsolatban. Intézkedéseket hoztak a szakembereket, háborús veteránokat és diákokat illetően.³⁶

A törvénykezési és jogorvoslati intézkedések széles köre ellenére – jóllehet jó néhányuk törvényerőre is emelkedett –, a zsidók nem örvendhettek semmi kézzelfogható eredménynek a kártérítésben és jóvátételben. Egyfelől, a kormány sohasem szabályozta a magyar állam felelősségének mértékét a zsidókat a Horthy- és a nyilas korszakban ért üldözésekben. Az ország pénzügyi és gazdasági nehézségei következtében az a javaslat merült fel, hogy a túlélők a Zsidó Helyreállítási Alapból kapjanak kártérítést, amelyet főleg az elhagyott és vissza nem követelt zsidó vagyonból hoztak volna létre. Ez a javaslat azonban nem valósult meg.³⁷ Az ötlet azoktól a zsidó vezetőktől származott, akiket bosszantott az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. márciusi döntése, mely e javakat az Elhagyott Javak Kormánybiztosának fennhatósága alá helyezte. A közvetlenül a miniszterelnöknek felelős kormánybiztos volt illetékes a németekkel elmenekült fasiszták hátrahagyott javainak dolgában is. Mivel a különböző városokban és megyékben a politikai pártok képviselőiből álltak össze a helyi testületek, a vagyon kezelésében és felhasználásában politikai érdekek érvényesültek. Ezeknek az eltérő tulajdonkategóriáknak az összevegyítése jóval bonyolultabbá tette a túlélők javainak azonosítását és a jóvátételt.³⁸

Az életben maradtaknak számos más nehézséggel is szembe kellett nézniük. Az új tulajdonosok nem voltak hajlandók lemondani újonnan szerzett tulajdonaikról, hanem pereskedések kezdődtek: a rövid és hosszú távú érdekekben eltérő pártok és politikai vezetők közötti konfliktusok elmélyültek; a kommunisták megszerezték a hatalmat, elkezdődött Magyarország népi demokráciává történő átalakítása. A Kisgazdapárt és a többi kommunistaellenes párt ellen 1947 tavaszán támadást indítottak. Az augusztusi választás után az új, kommunista túlsúlyú koalíció nemzetközi kötelezettségei dacára egyre merevebb álláspontot foglalt el. Az 1947. február 10-i párizsi békeszerződés például több rendelkezést hozott az elkobzott javakért adandó kártérítésről. A 26. cikkely 1. és 2. paragrafusa például előírja:

1. Magyarország, amennyiben ezt már eddig is meg nem tette, az Egyesült Nemzeteknek és állampolgáraiknak minden Magyarországon levő törvényes jogát és érdekét az 1939. évi szeptember hó 1-jén fennállott állapotnak meg-